

Tednik Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 26.

V Ljubljani, 30. rženega cveta 1905.

XLV. leto.

»Učiteljski Tovariš« izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo »Učiteljskega Tovariša« v Idriji. Naročnino prejema Frančišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglas in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{4}$ strani 10 K, $\frac{1}{8}$ strani 8 K, $\frac{1}{16}$ strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljjanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vsebina: Kranjskemu učiteljstvu! — Dr. Tavčar in učiteljske plače. — Naš denarni zavod. — Istra — v Turčiji. — Učiteljstvo in ljudska izobrazba. — V ofenzivi. — Iz naše organizacije. — Vestnik. — Pouk o gospodinjstvu v ponavljalni šoli. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati.

Kranjskemu učiteljstvu!

Učitelji člani pripravljalnega odbora za deželno učiteljsko skupščino, ki se vrši 4., 5., 6. in 7. septembra t. l. v Ljubljani, so na svojem sestanku dne 24. junija sklenili pozvati vsa učiteljska društva, oziroma posamezne učitelje in učiteljice na Kranjskem, da vpošljejo vsaj do konca julija t. l. odboru na ime L. Jelenca, učitelja v Ljubljani, ali pa svojim voljenim delegatom vse nasvete in predloge, o katerih žele, da pridejo na dnevni red dež. učit. skupščine.

Le veliko število dobro utemeljenih predlogov bo omogočilo izbrati iz važnega najvažnejše, iz nujnega najnujnejše in isto zagovarjati na najmerodajnejšem mestu.

Učiteljske plače in stanovanja, krajni šolski sveti, krajni šolski ogledi, disciplinarni zakon, zastopniki učiteljstva v deželnem šolskem svetu, šolske stavbe i. t. d., i. t. d. so stvari, ki kriče po preobnovi.

Naj torej nihče ne zamudi prilike, staviti svoje nasvete in izraziti svoje težnje ter jih po možnosti utemeljiti s tehtnimi, četudi kratko očrtanimi razlogi in dejstvi, če mu je mar napredek učiteljstva in šole.

Dr. Tavčar in učiteljske plače.

Državni zbor je razpravljal dne 15. junija t. l. o znanem nujnem predlogu dr. Stojana, ki zahteva, da izboljša država duhovščini plače. O tem predlogu smo mi že govorili v svojem listu (glej »Učit. Tovariš« štev. 14. in 25.) in pojasnili svoje stališče, da nam ni treba sedaj več pisati o tem.

Pri dotični razpravi so se oglasili k besedi razni govorniki raznih strank. Govoril je tudi dr. Tavčar. Priznati moramo z »Rdečim Praporom« vred, da je bil dr. Tavčarjev govor izvrsten in da sta dvorni svetnik Šuklje — ta plemeniti gospod s Kamna! — in poslanec Žitnik zaman izkušala izpodbiti njegov vtisk. V resnici nista dosegla niti toliko uspeha, kolikor so ga dosegli nemški klerikalci, ki so bili v svojih izvajanjih vsaj stvarni, dasi niso mogli navesti nobenega tehtnega razloga.

Dasi je zanimiv ves Tavčarjev govor, nas seveda najbolj zanimajo tisti njegovi odstavki, ki govore o vladni skrbi za naše šolstvo in za škandalozno slabe plače učiteljstva. Zatorej se nam zdi umestno, da priobčimo te odstavke dr. Tavčarjevega govora, to pa tudi že zato, ker je dr. Tavčar častni član naše »Zaveze« in ker je — tako se nam zdi — ta govor dobro znamenje, da se je začela dolgo zaželjena doba resnega preudarjanja regulacije učiteljskih plač in odločnega dela, ki mora čimprej prinesiti trpečemu in stradajočemu učiteljstvu rešitev iz neznosnega stanja!

Dr. Tavčar je govoril:

Ravno z naučnim ministrstvom moramo biti najhujše boje. V Ljubljani se dela že leta in leta takozvani drugi državni gimnazij. Načrti so gotovi, stavbenki prostor je akviriran, z eno besedo: vse je pripravljeno in stvar bi se lahko pričela; toda naučno ministrstvo ne spravi stvari naprej, ker si je finančno ministrstvo vtepló v glavo, da odproda od določenega stavbenkega prostora mal del, da si s tem prihrani kakih 4000—5000 K. Zaradi te stvari visi vprašanje o gimnaziji že leta in leta in ves ta čas mora naša gimnazijska mladina bivati v lokalih, ki so popolnoma nevredni kakega zavoda (Medklici). Če urgiramo pri naučnem ministrstvu zaradi naše pravne fakultete, katero moramo enkrat dobiti — Nemci se zaradi tega ne smejo vdajati nobeni prevari, slovensko ljudstvo mora dobiti vseučilišče, najmanj pravno fakulteto, ker jo nujno potrebuje, da doseže gotov napredek — če pridemo v naučno ministrstvo in tozadevno podrežemo našega visokospoštovanega gospoda naučnega ministra, nam naredi širok okraz in stoka nad sredstvi, ki si jih ne upa doseči in jih ne more doseči.

In tukaj, gospoda moja, se kar dovoli 9.000.000 K brez vsakega preiskavanja, če jih bo mogel budget stalno prenašati in brez vsakega nadaljnega preiskavanja, kar razsipa se med katoliško duhovščino.

Take reči morajo roditi razburjenje med prebivalstvom. In tu se čutim prisiljenega, da se nekoliko postavim nasproti prejšnjemu predgovorniku, visokospoštovanemu gospodu poslancu dr. pl. Pražaku. Govornik svobodo-

miselnega mladočeskega kluba*) je po mojem mnenju brez vsake potrebe poudarjal, da spada k pravi svobodomiselnosti, da se da vsakemu, kar mu gre.

No, jaz bi ne bil izustil te izjave na njegovem mestu; zakaj za svobodomiselni klub je po mojih mislih vedno težko, glasovati za tak zakon, zakaj, gospoda moja, resnično je, da prava svobodomiselnost da vsakemu, kar mu gre; toda tu mora nastopiti nek gotov red (Pritrjevanje), tukaj morajo tisti, ki so bolj potrebni, prej priti na vrsto, če ne morejo priti vsi na enkrat. (Pritrjevanje.)

V tem pa tiči ono, kar razburja javnost, ker je v Avstriji še mnogo drugih stanov, ki veliko več trpe nego duhovščina, ki imajo mnogo manj dohodkov od duhovščine in na katere ne misli noben človek, najmanj pa naš naučni minister.

Spomnite se, gospoda moja, avskultantov! Koliko časa se mora že tukaj prositi, da bi se dosegla za nje kaka odpomoč! In vse je zastoj! In če bi bili vložili deset nujnih predlogov za avskultante, bi nič ne dobili, dočim dobi gospod poslanec Stojan zaradi enega preprostega nujnega predloga 9.000.000 K.

In z ozirom na razmere na Kranjskem moram poudariti, da imamo na Kranjskem stan — saj ga imate drugod tudi! — ki bi moral po mojem mnenju pred vsem priti na vrsto, kadar bise razdeljevale državne podpore.

Govoriti moram o tem, v kakem žalostnem položaju se nahaja v Avstriji stan ljudskih učiteljev. Pri nas na Kranjskem mora ljudski učitelj živeti s 500 do 600 gld. deset do dvajset let, pri tem pa nima nobenih postranskih dohodkov, sme pa, da se ravna po slavnem vzoru gospoda grofa Sternberga, apelirati celo na ljubezen. (Veslost.)

S 600 gld. pa mora izhajati deset do petnajst let in ne dobi od države nič drugega, kot da se ga muči z disciplinarnimi preiskavami in, če ni župniku po godu, da sme računati na to, da bo župnik pri državnem oblastvu gotovo našel zaveznika, ki bo na to delal da se učitelja uniči.

Tukaj je bila brošura — ne vem čigava — katoliška brošura pred včerajšnjo sejo razposlana med poslance. V tej brošuri najdem pasus, da država ni nobenega stanu tako v nemar pustila kakor duhovskega!

To ni res! Res pa je, da avstrijska država s stanom ljudskih učiteljev tako ravna kot z nobenim drugim stanom.

Vlada in država sta si ti izbrali udoben izhod in sta uboge učitelje odrinili deželam. To vse je prav lepo. Dežele imajo najboljšo voljo, toda ne moči, vzdrževati tak stan. Tukaj bi bilo na mestu citirati Hölderlina — ne vem, če poznajo gospodje tega pesnika, grof Sternberg kot visokoizobražen mož ga gotovo pozna — Hölderlin pravi nekje o Nemčiji, da se nikjer prav ne pozna, da pa imajo narodi največje koristi od nje.

Te besede je lahko obrniti na naše ljudske učitelje. Država jih omalovažuje, jih zanemarja, ima pa vendar vse največje koristi od tega stanu.

Zato ni opravičeno, da se ta stan na ta način zanemarja, da mora ta stan v pravem pomenu besede lakoto trpeti, dočim dobivajo drugi stanovi izdatne državne podpore,

akoravno ni nobene potrebe za to. (Grof Sternberg: Zahtevalsem paritetično obravnavo! Dajte duhovnikom toliko kot učiteljem!) Da, moj ljubi Sternberg, pridite na Kranjsko, pa boste videli, da mora živeti največji del naših učiteljev s 400 gld., drugi del s 500 gld. in tretji s 600 gld. (Grof Sternberg: Dajte jim več!) S tem bi popolnoma soglašali!

Videli boste pa tudi, kako vas bo duhovščina sprejela, če pridete s principom: Duhovnikom toliko kot učiteljem! To so napačni pojmi, ki se razširjajo in katere je treba odpraviti. (Grof Sternberg: Mi Čehi smo naredili 100 milijonov dolgov, da smo ustregli učiteljstvu!) Mi na Kranjskem delamo tudi dolgove, pa jih ne moremo več delati, ker nam nihče več ne posodi, kakor tudi marsikakemu aristokratu ne.

Gospoda moja! Kratko in brez strasti bodi povedano: Dokler se država ne odloči, da priskoči učiteljstvu, toliko časa se absolutno ne sme od nas pričakovati, da bi glasovali za tako podporo duhovščine.

Dajte teh 9 milijonov deželam in videli boste, kako se bo pomagalo s tem učiteljstvu na noge. Če bi hoteli staviti tak predlog, sem prepričan, da bi padel naučni minister eksčelencia Hartl desetkrat v omedlevico, preden bi soglašal s predlogom*).

No, gospoda moja, to bi bilo eno! Poudariti pa moram vendar še drugo okolščino, ki mora provzročiti pri posvetovanju o tej predlogi neprijeten vtisk. Zadeva se je brez vsakega preiskavanja sprožila, preiskalo se ni, če bo mogla država nositi trajno stalen izdatek 9.000.000 K, ko se je prevarila pri gradbi alpske železnice in prekopov.

Dalje se ni premotilo vprašanje o potrebi. Ne prihajajte mi z dokazi, kot jih je monsignor Scheicher navajal, da je moral nekoč neki duhovnik iti odhajati po silno težavni poti. To se res pripeti, toda navadno človek ne umrje na planinah, ampak v nižavi. Mogoče je res, da je katerikrat težavna pot duhovnikova, ko gre obhajati, zato pa ima potem spet 20 lahkkih.

To niso nikaki dokazi, s katerimi bi se dala tako resna stvar podpreti.

Če se tukaj prebirajo taka pisma, kakor je to storil g. kolega Scheicher, se dobi nehote vtisk: Stvar ni v redu, ker je prisiljena in umetno narejena.

Preden pritrdim vprašanju, da je tukaj duhovščina v potrebi, morate mi donesti dokaze za to. O tem vprašanju se absolutno ni nič razmotrivalo.

Nisem niti na stališču socialnih demokratov, ki pravijo, da živi duhovščina v bedi. Z ozirom na razmere na Kranjskem moram absolutno zanikati, da je duhovščina v bedi.

Absolutno moram trditi, da ima zadostne dohodke, da lahko prav dobro izhaja.

Gospoda moja! Ako bočete tukaj glasovati za tak zakon, zahtevajte vsaj — svobodomiselne stranke bi naj to storile ter se naj ne bi dale rabiti za obliž na klerikalne bolečine — dokaze za potrebo zakona. Kakšne so razmere v posameznih kronovinah?

*) Da! gospod pl. Hartl ima samo lepe in sladke besede, a nima srca. Zato pa je minister!

Uredn.

*) Nastop Mladočehov je napravil jako slab vtisk. Volilci jih bodo doma že o pravem času spomnili, da so pozabili nekdanja svoja svobodomiselna načela.

Gospoda moja! Povabili bi vlado, naj preiskuje pri sodiščih na Kranjskem in prepričala se bo, da ni bilo nikoli duhovnika ali vsaj v najredkejših slučajih, ki bi bil ostavil pasivno zapuščino.

Vlada naj preišče, koliko dolgov imajo duhovniki; vlada naj preišče, kakšne vloge imajo duhovniki po hranilnicah. Potem bo prišla do jako čudnih rezultatov. Iščite papri učiteljih, kakor dolgo hočete, na Kranjskem ne boste našli nobenega, ki ima kaj naloženega v hranilnicah.

Pravim tedaj: Dohodki, kakršni so sedaj, popolnoma zadoščajo. Toda pravi dohodki — in tu se moram nekoliko dotakniti naših kranjskih razmer — ki jih dobiva katoliški duhovnik, so le postranska stvar. Ne dajte se preslepiti po solzah, ki jih pretakajo tukaj duhovniki katoliškega centra.

Normalni dohodki duhovnikov so le postranska stvar. Glavna stvar za nje so postranski dohodki. O teh pa nočejo gospodje ničesar vedeti.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca velikega travna 1905 K 82.123-73.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Istra — v Turčiji.

»Naša Sloga« pripoveduje o slučaju, ki bi človeka skoro privedel do misli, da je postala Istra — turška pokrajina.

Tamkaj imajo učitelja, ki je deset mesecev brez plače.

To se glasi sicer neverjetno, zato pa tudi imenujejo Istro deželo neverjetnosti.

Pred dvema letoma so otvorili šolo pri Sv. Lovreču poleg Labinja. Ljudstvo je hotelo imeti hrvaško šolo — saj vendar ve vsak pameten človek, da je za Hrvate samo hrvaška šola — a gospoda jim je hotela dati — italijansko šolo. Zadeva ni rešena še danes, ker neče deželni odbor nakazati učitelju plače. Najprej je na tej šoli poučeval g. L. V začetku mu niso hoteli dati plače, pozneje so ga vendar plačali iz one vsote, ki jo daje vlada za šolstvo v Istri. Ta učitelj je bil od tamkaj premeščen in na njegovo mesto je prišel meseca septembra lanskega leta g. Zlatič. Čakal je in čakal, kdaj mu nakažejo plačo — ali zaman! Plače nima že deset mesecev!

Deželni odbor je v lanskem proračunu črtal vsoto za omenjeno šolo. Šolske oblasti so se tedaj izgovarjale, da ne morejo plačati, češ, da nimajo fondov. Zakaj pa niso učitelja takoj premestili od tamkaj? Zakaj ga drže na mestu, kjer jim zaman služi in živi ob vodi in zraku? Čudno pa je to-le: Za prvega učitelja so imeli fond, ki so ga plačevali iz njega, in ako bi ostal ta tam, bi ga plačevali tudi še sedaj. Zakaj je bil fond za prvega učitelja in zakaj ga ni za drugega?

Učitelj je že neštevilnokrat pismeno vprašal po svoji plači, toda nikoli ni mogel nič dognati. Naposled mu je bilo

vendar že preveč. Odpravil se je v Trst, da osebno in z lastno sestradano roko potrka na vrata oblastne gospode. Gospoda se ni razveselila njegovega obiska, in to tem manj, ker je rekel, da se ne gane od tam, dokler mu ne dajo plače, ter da takoj vso zadevo brzojavno naznani ministrstvu.

Gospodom so se potresle hlače. »Za Boga, tega ne smete storiti!« so mu rekli. Referent za šolske stvari je bil sam doma ter je dal učitelju 20 K, da se more odpeljati domov in da ne proda suknje, ki jo je imel na sebi. Obenem je referent obljubil učitelju, da mu čimprej nakažejo plačo.

Ta slučaj je vnebovpijoč! To je škandal prve vrste! Ubogi učitelj mora beračiti za uborno svojo plačico, ako neče poginiti od gladi! Take razmere silijo učiteljstvo, da se iznebi vsake obzirnosti in se osamosvoji ob duhu, ki se zbudi v zatiranem in izkoriščenem trpinu!

O, kje si, istrski sokol, član »lepega kluba«, Slovan Spinčič?!

Učiteljstvo in ljudska izobrazba.

Poroča Anton Mervlč, učitelj v Povirju.

(Dalje.)

V ta namen mora podati vsakdo, ki hoče postati pijonir velikega delovanja, ki se je začelo po Sloveniji, res kaj izbornega. Ako tega ni, potem je škoda geniti z mezincem pri tem delu. To je orožje, s katerim se premaga nezaupnost in se podere kitajski zid, ki loči ljudstvo od pota napredka. Ni torej dovolj samo društvo, ampak glavna je hrana, ki jo je treba tako pripraviti, da je za ljudske možgane prenesljiva. Tukaj se nudi širo polje, tu bi se dalo pisati marsikaj, toda za zdaj pustim to s pozivom, naj predela kak drugi kolega nekoliko vprašanja, ki silijo tukaj na dan. Le to omenim še pri tem, da je gotovo spoznal vsak, kako težka naloga čaka vsakogar, ki bi hotel pomagati izpodkopavati korenine nevednosti, v kateri tava še vedno naše ljudstvo. Semtertja bi že kričal, pravi marsikdo, toda delati za omiko, to je pa preveč.

Moje skromno mnenje je, da je vse do zdaj navedeno tako težka naloga, da mora biti človek res železne narave, da prenese to in zasadi prapor omike med ljudstvo. Seveda menim tukaj le učiteljstvo, ki si tako uničuje zdravje po zatohlih šolskih sobah.

Izjeme pa so povsod in tako tudi tukaj. V mestih in večjih trgih je to nekoliko lažje, toda imam v mislih ljudsko-šolskega učitelja v vasicah po kmetih, kjer je on edini zastopnik boljših krogov, izvzemši seveda g. župnika. V delih velikega slovanskega misleca Tolstega je nedosežno krasno orisan značaj preprostega ljudstva. Kako je ono nedostopno za velike kulturne dogodke! Toda to ni le na Ruskem, to je tudi pri nas. Najbolj karakterističen zgled, kako malo doženejo tisti, ki nimajo pred očmi smotra svojega delovanja, nam nudi ravno Zveličarjev nauk o medsebojni ljubezni. Že 19 stoletij vtepajo njegovi pseudonamestniki te vzvišene nauke ljudem v glavo in srce. Kako malenkosten pa je uspeh? Ljudstvo še dandanes ni izgubilo svojih poganskih šeg in običajev. Sicer se kaže pobožno, rado hodi na božje poti, toda vse je gola hinavščina, samo brbljanje brez vsakega smisla za jedro, za vsebino molitev. Še dandanes bi vsakdo skoro obesil svojega bližnjega na bližnje drevo. Prvi so seveda širilci onega nauka ljubezni. Ti gledajo le na svojo nenasitno bisago, drugo pa jim je deveta briga.

Premnogo čitalnic so že ustanovili. Pevska društva so rasla kakor gobe po dežju iz slovenskih tal. Toda koliko

Gospoda moja! Povabili bi vlado, naj preiskuje pri sodiščih na Kranjskem in prepričala se bo, da ni bilo nikoli duhovnika ali vsaj v najredkejših slučajih, ki bi bil ostavil pasivno zapuščino.

Vlada naj preišče, koliko dolgov imajo duhovniki; vlada naj preišče, kakšne vloge imajo duhovniki po hranilnicah. Potem bo prišla do jako čudnih rezultatov. Iščite papri učiteljih, kakor dolgo hočete, na Kranjskem ne boste našli nobenega, ki ima kaj naloženega v hranilnicah.

Pravim tedaj: Dohodki, kakršni so sedaj, popolnoma zadoščajo. Toda pravi dohodki — in tu se moram nekoliko dotakniti naših kranjskih razmer — ki jih dobiva katoliški duhovnik, so le postranska stvar. Ne dajte se preslepiti po solzah, ki jih pretakajo tukaj duhovniki katoliškega centra.

Normalni dohodki duhovnikov so le postranska stvar. Glavna stvar za nje so postranski dohodki. O teh pa nočejo gospodje ničesar vedeti.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca velikega travna 1905 K 82.123-73.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Istra — v Turčiji.

»Naša Sloga« pripoveduje o slučaju, ki bi človeka skoro privedel do misli, da je postala Istra — turška pokrajina.

Tamkaj imajo učitelja, ki je deset mesecev brez plače.

To se glasi sicer neverjetno, zato pa tudi imenujejo Istro deželo neverjetnosti.

Pred dvema letoma so otvorili šolo pri Sv. Lovreču poleg Labinja. Ljudstvo je hotelo imeti hrvaško šolo — saj vendar ve vsak pameten človek, da je za Hrvate samo hrvaška šola — a gospoda jim je hotela dati — italijansko šolo. Zadeva ni rešena še danes, ker neče deželni odbor nakazati učitelju plače. Najprej je na tej šoli poučeval g. L. V začetku mu niso hoteli dati plače, pozneje so ga vendar plačali iz one vsote, ki jo daje vlada za šolstvo v Istri. Ta učitelj je bil od tamkaj premeščen in na njegovo mesto je prišel meseca septembra lanskega leta g. Zlatič. Čakal je in čakal, kdaj mu nakažejo plačo — ali zaman! Plače nima že deset mesecev!

Deželni odbor je v lanskem proračunu črtal vsoto za omenjeno šolo. Šolske oblasti so se tedaj izgovarjale, da ne morejo plačati, češ, da nimajo fondov. Zakaj pa niso učitelja takoj premestili od tamkaj? Zakaj ga drže na mestu, kjer jim zaman služi in živi ob vodi in zraku? Čudno pa je to-le: Za prvega učitelja so imeli fond, ki so ga plačevali iz njega, in ako bi ostal ta tam, bi ga plačevali tudi še sedaj. Zakaj je bil fond za prvega učitelja in zakaj ga ni za drugega?

Učitelj je že neštivilnokrat pismeno vprašal po svoji plači, toda nikoli ni mogel nič dognati. Naposled mu je bilo

vendar že preveč. Odpravil se je v Trst, da osebno in z lastno sestradano roko potrka na vrata oblastne gospode. Gospoda se ni razveselila njegovega obiska, in to tem manj, ker je rekel, da se ne gane od tam, dokler mu ne dajo plače, ter da takoj vso zadevo brzojavno naznani ministrstvu.

Gospodom so se potresle hlače. »Za Boga, tega ne smete storiti!« so mu rekli. Referent za šolske stvari je bil sam doma ter je dal učitelju 20 K, da se more odpeljati domov in da ne proda suknje, ki jo je imel na sebi. Obenem je referent obljubil učitelju, da mu čimprej nakažejo plačo.

Ta slučaj je vnebovpijoč! To je škandal prve vrste! Ubogi učitelj mora beračiti za uborno svojo plačico, ako neče poginiti od gladi! Take razmere silijo učiteljstvo, da se iznebi vsake obzirnosti in se osamosvoji ob duhu, ki se zbudi v zatiranem in izkoriščanem trpinu!

O, kje si, istrski sokol, član »lepega kluba«, Slovan Spinčič?!

Učiteljstvo in ljudska izobrazba.

Poroča Anton Mervlč, učitelj v Povirju.

(Dalje.)

V ta namen mora podati vsakdo, ki hoče postati pijonir velikega delovanja, ki se je začelo po Sloveniji, res kaj izbornega. Ako tega ni, potem je škoda geniti z mezincem pri tem delu. To je orožje, s katerim se premaga nezaupnost in se podere kitajski zid, ki loči ljudstvo od pota napredka. Ni torej dovolj samo društvo, ampak glavna je hrana, ki jo je treba tako pripraviti, da je za ljudske možgane prenesljiva. Tukaj se nudi širo polje, tu bi se dalo pisati marsikaj, toda za zdaj pustim to s pozivom, naj predela kak drugi kolega nekoliko vprašanja, ki silijo tukaj na dan. Le to omenim še pri tem, da je gotovo spoznal vsak, kako težka naloga čaka vsakogar, ki bi hotel pomagati izpodkopavati korenine nevednosti, v kateri tava še vedno naše ljudstvo. Semtertja bi že kričal, pravi marsikdo, toda delati za omiko, to je pa preveč.

Moje skromno mnenje je, da je vse do zdaj navedeno tako težka naloga, da mora biti človek res železne narave, da prenese to in zasadi prapor omike med ljudstvo. Seveda menim tukaj le učiteljstvo, ki si tako uničuje zdravje po zatohlih šolskih sobah.

Izjeme pa so povsod in tako tudi tukaj. V mestih in večjih trgih je to nekoliko lažje, toda imam v mislih ljudsko-šolskega učitelja v vasicah po kmetih, kjer je on edini zastopnik boljših krogov, izvzemši seveda g. župnika. V delih velikega slovanskega misleca Tolstega je nedosežno krasno orisan značaj preprostega ljudstva. Kako je ono nedostopno za velike kulturne dogodke! Toda to ni le na Ruskem, to je tudi pri nas. Najbolj karakterističen zgled, kako malo doženejo tisti, ki nimajo pred očmi smotra svojega delovanja, nam nudi ravno Zveličarjev nauk o medsebojni ljubezni. Že 19 stoletij vtepajo njegovi pseudonamestniki te vzvišene nauke ljudem v glavo in srce. Kako malenkosten pa je uspeh? Ljudstvo še dandanes ni izgubilo svojih poganskih šeg in običajev. Sicer se kaže pobožno, rado hodi na božje poti, toda vse je gola hinavščina, samo brbljanje brez vsakega smisla za jedro, za vsebino molitev. Še dandanes bi vsakdo skoro obesil svojega bližnjega na bližnje drevo. Prvi so seveda širilci onega nauka ljubezni. Ti gledajo le na svojo nenasitno bisago, drugo pa jim je deveta briga.

Premnogo čitalnic so že ustanovili. Pevska društva so rasla kakor gobe po dežju iz slovenskih tal. Toda koliko

Gospoda moja! Povabili bi vlado, naj preiskuje pri sodiščih na Kranjskem in prepričala se bo, da ni bilo nikoli duhovnika ali vsaj v najredkejših slučajih, ki bi bil ostavil pasivno zapuščino.

Vlada naj preišče, koliko dolgov imajo duhovniki; vlada naj preišče, kakšne vloge imajo duhovniki po hranilnicah. Potem bo prišla do jako čudnih rezultatov. Iščite papri učiteljih, kakor dolgo hočete, na Kranjskem ne boste našli nobenega, ki ima kaj naloženega v hranilnicah.

Pravim tedaj: Dohodki, kakršni so sedaj, popolnoma zadoščajo. Toda pravi dohodki — in tu se moram nekoliko dotakniti naših kranjskih razmer — ki jih dobiva katoliški duhovnik, so le postranska stvar. Ne dajte se preslepiti po solzah, ki jih pretakajo tukaj duhovniki katoliškega centra.

Normalni dohodki duhovnikov so le postranska stvar. Glavna stvar za nje so postranski dohodki. O teh pa nočejo gospodje ničesar vedeti.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca velikega travna 1905 K 82.123-73.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Istra — v Turčiji.

»Naša Sloga« pripoveduje o slučaju, ki bi človeka skoro privedel do misli, da je postala Istra — turška pokrajina.

Tamkaj imajo učitelja, ki je deset mesecev brez plače.

To se glasi sicer neverjetno, zato pa tudi imenujejo Istro deželo neverjetnosti.

Pred dvema letoma so otvorili šolo pri Sv. Lovreču poleg Labinja. Ljudstvo je hotelo imeti hrvaško šolo — saj vendar ve vsak pameten človek, da je za Hrvate samo hrvaška šola — a gospoda jim je hotela dati — italijansko šolo. Zadeva ni rešena še danes, ker neče deželni odbor nakazati učitelju plače. Najprej je na tej šoli poučeval g. L. V začetku mu niso hoteli dati plače, pozneje so ga vendar plačali iz one vsote, ki jo daje vlada za šolstvo v Istri. Ta učitelj je bil od tamkaj premeščen in na njegovo mesto je prišel meseca septembra lanskega leta g. Zlatič. Čakal je in čakal, kdaj mu nakažejo plačo — ali zaman! Plače nima že deset mesecev!

Deželni odbor je v lanskem proračunu črtal vsoto za omenjeno šolo. Šolske oblasti so se tedaj izgovarjale, da ne morejo plačati, češ, da nimajo fondov. Zakaj pa niso učitelja takoj premestili od tamkaj? Zakaj ga drže na mestu, kjer jim zaman služi in živi ob vodi in zraku? Čudno pa je to-le: Za prvega učitelja so imeli fond, ki so ga plačevali iz njega, in ako bi ostal ta tam, bi ga plačevali tudi še sedaj. Zakaj je bil fond za prvega učitelja in zakaj ga ni za drugega?

Učitelj je že neštevilnokrat pismeno vprašal po svoji plači, toda nikoli ni mogel nič dognati. Naposled mu je bilo

vendar že preveč. Odpravil se je v Trst, da osebno in z lastno sestradano roko potrka na vrata oblastne gospode. Gospoda se ni razveselila njegovega obiska, in to tem manj, ker je rekel, da se ne gane od tam, dokler mu ne dajo plače, ter da takoj vso zadevo brzojavno naznani ministrstvu.

Gospodom so se potresle hlače. »Za Boga, tega ne smete storiti!« so mu rekli. Referent za šolske stvari je bil sam doma ter je dal učitelju 20 K, da se more odpeljati domov in da ne proda suknje, ki jo je imel na sebi. Obenem je referent obljubil učitelju, da mu čimprej nakažejo plačo.

Ta slučaj je vnebovpijoč! To je škandal prve vrste! Ubogi učitelj mora beračiti za uborno svojo plačico, ako neče poginiti od gladi! Take razmere silijo učiteljstvo, da se iznebi vsake obzirnosti in se osamosvoji ob duhu, ki se zbudi v zatiranem in izkoriščanem trpinu!

O, kje si, istrski sokol, član »lepega kluba«, Slovan Spinčič?!

Učiteljstvo in ljudska izobrazba.

Poroča Anton Mervlč, učitelj v Povirju.

(Dalje.)

V ta namen mora podati vsakdo, ki hoče postati pijonir velikega delovanja, ki se je začelo po Sloveniji, res kaj izbornega. Ako tega ni, potem je škoda geniti z mezincem pri tem delu. To je orožje, s katerim se premaga nezaupnost in se podere kitajski zid, ki loči ljudstvo od pota napredka. Ni torej dovolj samo društvo, ampak glavna je hrana, ki jo je treba tako pripraviti, da je za ljudske možgane prenesljiva. Tukaj se nudi širo polje, tu bi se dalo pisati marsikaj, toda za zdaj pustim to s pozivom, naj predela kak drugi kolega nekoliko vprašanja, ki silijo tukaj na dan. Le to omenim še pri tem, da je gotovo spoznal vsak, kako težka naloga čaka vsakogar, ki bi hotel pomagati izpodkopavati korenine nevednosti, v kateri tava še vedno naše ljudstvo. Semtertja bi že kričal, pravi marsikdo, toda delati za omiko, to je pa preveč.

Moje skromno mnenje je, da je vse do zdaj navedeno tako težka naloga, da mora biti človek res železne narave, da prenese to in zasadi prapor omike med ljudstvo. Seveda menim tukaj le učiteljstvo, ki si tako uničuje zdravje po zatohlih šolskih sobah.

Izjeme pa so povsod in tako tudi tukaj. V mestih in večjih trgih je to nekoliko lažje, toda imam v mislih ljudsko-šolskega učitelja v vasicah po kmetih, kjer je on edini zastopnik boljših krogov, izvzemši seveda g. župnika. V delih velikega slovanskega misleca Tolstega je nedosežno krasno orisan značaj preprostega ljudstva. Kako je ono nedostopno za velike kulturne dogodke! Toda to ni le na Ruskem, to je tudi pri nas. Najbolj karakterističen zgled, kako malo doženejo tisti, ki nimajo pred očmi smotra svojega delovanja, nam nudi ravno Zveličarjev nauk o medsebojni ljubezni. Že 19 stoletij vtepajo njegovi pseudonamestniki te vzvišene nauke ljudem v glavo in srce. Kako malenkosten pa je uspeh? Ljudstvo še dandanes ni izgubilo svojih poganskih šeg in običajev. Sicer se kaže pobožno, rado hodi na božje poti, toda vse je gola hinavščina, samo brbljanje brez vsakega smisla za jedro, za vsebino molitev. Še dandanes bi vsakdo skoro obesil svojega bližnjega na bližnje drevo. Prvi so seveda širilci onega nauka ljubezni. Ti gledajo le na svojo nenasitno bisago, drugo pa jim je deveta briga.

Premnogo čitalnic so že ustanovili. Pevska društva so rasla kakor gobe po dežju iz slovenskih tal. Toda koliko

časa so uspevala? Neštevilno jih je že prenehalo, ustanavljajo pa vendarle vedno nova. Mnogo med njimi pa jih boleha na društveni sušici. Druge pobere britka smrt, preden začno uspešno delovati. Mnogim izmed njih mečejo pod šibke noge polena od strani, odkoder bi se morala širiti le ljubezen in sloga med zemljani. Morda se v nobenem kraju pod solncem ne spravljajo moderni farizeji bolj na resnično narodna podjetja, kakor se godi pri nas teptanih Slovencih. Notranji in vnanji sovražniki si podajajo pri tem roko. Čedno delo Ešijaltov v črnih suknjah.

Pri tem pa ti ljudje ne pomislijo, da so že davno prešli časi, ko se je dalo vkovati v spone ljudsko mišljenje.

Vse do zdaj navedeno je vrsta slaščic za učiteljstvo kajne, teoretiki, ki listate po suhoparnih teorijah najrazličnejše vsebine. Kako sladko je delo za domovino, kako prijetna zavest izpolnjenih dolžnosti napram svojemu stanu, narodu itd. vzklika tak človek. Učitelj izpolnjuje že s samim poučevanjem mladine več kot dovolj svoje stanovske in narodne dolžnosti, naj bo odgovor na taka zatrjevanja. Toda oglejmo si tudi še inteligentne kroge. Ljudstvo poznamo že kolikortoliko iz svoje prakse. Obrnimo svoje kritično oko k razumništvu. Marsikdo pa pomaje gotovo z glavo, češ, to pa je že preveč, da bi postavljali tudi te kroge na pranger. Izjavljam pa, da je tudi tukaj umestna kritika, in sicer ostra in vsestranska kritika.

(Dalje.)

V ofenzivi.

(Dalje)

»Obrambe nimamo boljše nego svoje delo v stiku z ljudstvom. Napak imamo, a če veš zanje, vedi tudi, kako sploh živim in kaj delam, potem boš sodil trezno; ne boš me obsojal. Vsa proticerkvena borba hoče siloma v duhovstvu obdržati kastovstvo, da tem ložje generalizuje. — Ne pustimo jim tega! Ven iz sentimentalnosti! Ven iz formalizma avtoritete, nastopa, občevarja!« — Krek piše odkrito, kakor se spodobi generalizmu klerikalizma. Priznati moramo, da še nismo doslej čitali tako odkritosrčnih besedi pri tej stranki. On vsaj priznava napake svoje stranke, in to je že veliko. Ako bi bilo vedno in povsod tako, bi dobilo bojevanje kmalu drugo smer. Kdor prizna svoje slabosti, je upati, da se tudi poboljša. On priznava obrambo v stiku z ljudstvom. Kakšno mora biti to ljudstvo, je povedal poprej, trdeč, da se mora zavedati te velike skupne akcije. V kakšnem smislu se mora zavedati, je modro zamolčal. Mi smatramo ljudstvo za zavedno, ako je prepojeno z narodnim duhom in šolsko izobrazbo, klerikalizem pa imenuje narodnost s šolsko omiko vred manj potrebno ali celo nepotrebno, kot neobhodno potrebno lastnost] smatra le verski fanatizem, prepojen s klerikalnim idealom. Liberalizem se pa temu upira, ker ni narod brez prave narodne zavednosti in šolske izobrazbe sposoben za nobeno važno akcijo. V tem smo navzkriž, za to idejo bijemo glavni boj. Z vero ne gre toliko, ker liberalizem ni veri načeloma nasproten, čeprav klerikalizem z namenom vedno laže, vpije in razsaja, da bije boj za obstanek vere, da na ta način pridobiva lažje nevedno maso naroda na svojo stran, da ga vodi za nos in priklepa na svojo stran. Tudi ni res, da hoče vsa proticerkvena borba siloma v duhovstvu obdržati kastovstvo, da tem ložje generalizuje. Liberalizem ni nasproten duhovski kasti v drugem kakor zaradi zlorabe cerkve za dosego posvetnih zadev ter zlorabe vere med ljudstvom ravno zaradi

istih namer. Liberalizem priznava pravico v političnih zadevah klerikalcem kakor drugim državljanom in nič več. Ravno tako je on nasproten, da imenujejo klerikalci borbo za posvetnosti katoliško zadevo, ker ni to nikjer utemeljeno in ker to cerkvi, duhovščini in vernikom škoduje na časti in razdvaja pojme, kar je vzrok od pamtiveka nesoglasju, prepiru in sovražstvu. Ako klerikalizem neče nehati od te namere, je to njegova stvar. On je poklican skrbeti za dušni blagor naroda, če že hoče imeti boj za posvetni blagor, naj ga ima, za nasledke bo dajal sam odgovor. In ta odgovor ne bo majhen; greha, sovražstva, laži in obrekovanja je vsak dan več, da je vrag te nesloge in bratomornega boja lahko prav vesel.

Za osnovanje velike politične stranke vidi dr. Krek dva momenta: moč ljudstva; zvezo vseh slojev. Iz te stranke so izključeni: vsi tisti, ki nimajo zaupanja v ljudsko moč, ki izključujejo kak stan in ki se bojujejo proti klerikalizmu.

Naš klerikalizem vidi moč v ljudstvu in ima zaupanje v to moč, dokler je nevedno, nerazsodno, neizobraženo, v politiki nezrelo, da drvi za njim na migljaj, ker je zaradi hujskanja v cerkvi in časopisih fanatizovano, da misli, da gre zoper krivoverce, zavodnike naroda, sleparje in zoper moralčno propadle ljudi — zoper liberalce. Kaj bi se pa zgodilo potem, ako bi to zaupanje v moč ljudstva dobilo drugo smer, da bi to dobro ljudstvo s časom spoznalo njega za takega, za kakršne zmerja in pita liberalce? In to spoznanje prodira med našim narodom čedalje bolj zaradi že navedenih vzrokov. Mi smo mnenja, da se dr. Krek s svojo veliko stranko jako moti. Klerikalizem tvori že sedaj skupno stranko, liberalizem, ki se s to stranko ne strinja, ravno tako. Ostane torej vse pri starem. Mi pa vemo za drugo pot, po kateri bi bilo složno in enotno, skupno sodelovanje možno, in ta je: edinost v socialnem, šolskem in narodnem zavednem oziru.

Liberalizem ima tudi veliko zaslug v socialnem oziru. Mlekarnice in hranilnice, od njega ustanovljene, stoje na močnih in trdnih nogah. Naši ljudje ne izključujejo klerikalcev pri svojih podvzetjih, ker stoje na stališču, da je treba kmetu pomagati, naj bo potem kateregakoli političnega prepričanja. »Mleko je belo od liberalnih kakor od klerikalnih krav«, je poudarjal neki liberallec pri shodu neke mlekarske zadruge in ta nepristranost rodi velik blagoslov med člani. Kako pa delajo klerikalci? Pri neki mlekarni (Črni vrh) je bil načelnik liberallec, pri upravi so imeli pa klerikalci večino. Nekaj časa je šlo prav dobro, dokler ni kaplan iz sovražstva do načelnika začel hujskati ljudi zoper mlekarno. — Propadla je zaradi klerikalnega sovražstva. Na drugem kraju ni hotel duhovnik od liberalcev ustanovljene mlekarnice niti blagosloviti. Ali so ti ljudje prijatelji kmeta, kakor se vedno bijejo na svoje prsi? Ali je takšno početje katoliško? Če ni klerikalizem še popolnoma moralčno propadel, naj opusti to napačno načelo. Hujskati, prepir in sovražstvo delati med narodom je silno lahko delo, kaj koristnega za njegov blagor storiti je pa silno težko. Na noge torej! Kdor more kmetu, delavcu ali obrtniku pomagati, naj pomaga iz ljubezni do narodove blaginje, ne pa iz klerikalne špekulacije, da bi se potem bahal: »Vidiš, kako skrbim zate? Jaz sem tvoj prijatelj! Drži z mano, voli z mano! Liberallec je tvoj sovražnik, brezverec, oderuh — boj se ga.«

(Konec.)

časa so uspevala? Neštevilno jih je že prenehalo, ustanavljajo pa vendarle vedno nova. Mnogo med njimi pa jih boleha na društveni sušici. Druge pobere britka smrt, preden začno uspešno delovati. Mnogim izmed njih mečejo pod šibke noge polena od strani, odkoder bi se morala širiti le ljubezen in sloga med zemljani. Morda se v nobenem kraju pod solncem ne spravljajo moderni farizeji bolj na resnično narodna podjetja, kakor se godi pri nas teptanih Slovencih. Notranji in vnanji sovražniki si podajajo pri tem roko. Čedno delo Ešijaltov v črnih suknjah.

Pri tem pa ti ljudje ne pomislijo, da so že davno prešli časi, ko se je dalo vkovati v spone ljudsko mišljenje.

Vse do zdaj navedeno je vrsta slaščic za učiteljstvo kajne, teoretiki, ki listate po suhoparnih teorijah najrazličnejše vsebine. Kako sladko je delo za domovino, kako prijetna zavest izpolnjenih dolžnosti napram svojemu stanu, narodu itd. vzklika tak človek. Učitelj izpolnjuje že s samim poučevanjem mladine več kot dovolj svoje stanovske in narodne dolžnosti, naj bo odgovor na taka zatrjevanja. Toda oglejmo si tudi še inteligentne kroge. Ljudstvo poznamo že kolikortoliko iz svoje prakse. Obrnimo svoje kritično oko k razumništvu. Marsikdo pa pomaje gotovo z glavo, češ, to pa je že preveč, da bi postavljali tudi te kroge na pranger. Izjavljam pa, da je tudi tukaj umestna kritika, in sicer ostra in vsestranska kritika.

(Dalje.)

V ofenzivi.

(Dalje)

»Obrambe nimamo boljše nego svoje delo v stiku z ljudstvom. Napak imamo, a če veš zanje, vedi tudi, kako sploh živim in kaj delam, potem boš sodil trezno; ne boš me obsojal. Vsa proticerkvena borba hoče siloma v duhovstvu obdržati kastovstvo, da tem ložje generalizuje. — Ne pustimo jim tega! Ven iz sentimentalnosti! Ven iz formalizma avtoritete, nastopa, občevarja!« — Krek piše odkrito, kakor se spodobi generalizmu klerikalizma. Priznati moramo, da še nismo doslej čitali tako odkritosrčnih besedi pri tej stranki. On vsaj priznava napake svoje stranke, in to je že veliko. Ako bi bilo vedno in povsod tako, bi dobilo bojevanje kmalu drugo smer. Kdor prizna svoje slabosti, je upati, da se tudi poboljša. On priznava obrambo v stiku z ljudstvom. Kakšno mora biti to ljudstvo, je povedal poprej, trdeč, da se mora zavedati te velike skupne akcije. V kakšnem smislu se mora zavedati, je modro zamolčal. Mi smatramo ljudstvo za zavedno, ako je prepojeno z narodnim duhom in šolsko izobrazbo, klerikalizem pa imenuje narodnost s šolsko omiko vred manj potrebno ali celo nepotrebno, kot neobhodno potrebno lastnost] smatra le verski fanatizem, prepojen s klerikalnim idealom. Liberalizem se pa temu upira, ker ni narod brez prave narodne zavednosti in šolske izobrazbe sposoben za nobeno važno akcijo. V tem smo navzkriž, za to idejo bijemo glavni boj. Z vero ne gre toliko, ker liberalizem ni veri načeloma nasproten, čeprav klerikalizem z namenom vedno laže, vpije in razsaja, da bije boj za obstanek vere, da na ta način pridobiva lažje nevedno maso naroda na svojo stran, da ga vodi za nos in priklepa na svojo stran. Tudi ni res, da hoče vsa proticerkvena borba siloma v duhovstvu obdržati kastovstvo, da tem ložje generalizuje. Liberalizem ni nasproten duhovski kasti v drugem kakor zaradi zlorabe cerkve za dosego posvetnih zadev ter zlorabe vere med ljudstvom ravno zaradi

istih namer. Liberalizem priznava pravico v političnih zadevah klerikalcem kakor drugim državljanom in nič več. Ravno tako je on nasproten, da imenujejo klerikalci borbo za posvetnosti katoliško zadevo, ker ni to nikjer utemeljeno in ker to cerkvi, duhovščini in vernikom škoduje na časti in razdvaja pojme, kar je vzrok od pamtiveka nesoglasju, prepiru in sovražstvu. Ako klerikalizem neče nehati od te namere, je to njegova stvar. On je poklican skrbeti za dušni blagor naroda, če že hoče imeti boj za posvetni blagor, naj ga ima, za nasledke bo dajal sam odgovor. In ta odgovor ne bo majhen; greha, sovražstva, laži in obrekovanja je vsak dan več, da je vrag te nesloge in bratomornega boja lahko prav vesel.

Za osnovanje velike politične stranke vidi dr. Krek dva momenta: moč ljudstva; zvezo vseh slojev. Iz te stranke so izključeni: vsi tisti, ki nimajo zaupanja v ljudsko moč, ki izključujejo kak stan in ki se bojujejo proti klerikalizmu.

Naš klerikalizem vidi moč v ljudstvu in ima zaupanje v to moč, dokler je nevedno, nerazsodno, neizobraženo, v politiki nezrelo, da drvi za njim na migljaj, ker je zaradi hujskanja v cerkvi in časopisih fanatizovano, da misli, da gre zoper krivoverce, zavodnike naroda, sleparje in zoper moralčno propadle ljudi — zoper liberalce. Kaj bi se pa zgodilo potem, ako bi to zaupanje v moč ljudstva dobilo drugo smer, da bi to dobro ljudstvo s časom spoznalo njega za takega, za kakršne zmerja in pita liberalce? In to spoznanje prodira med našim narodom čedalje bolj zaradi že navedenih vzrokov. Mi smo mnenja, da se dr. Krek s svojo veliko stranko jako moti. Klerikalizem tvori že sedaj skupno stranko, liberalizem, ki se s to stranko ne strinja, ravno tako. Ostane torej vse pri starem. Mi pa vemo za drugo pot, po kateri bi bilo složno in enotno, skupno sodelovanje možno, in ta je: edinost v socialnem, šolskem in narodnem zavednem oziru.

Liberalizem ima tudi veliko zaslug v socialnem oziru. Mlekarnice in hranilnice, od njega ustanovljene, stoje na močnih in trdnih nogah. Naši ljudje ne izključujejo klerikalcev pri svojih podvzetjih, ker stoje na stališču, da je treba kmetu pomagati, naj bo potem kateregakoli političnega prepričanja. »Mleko je belo od liberalnih kakor od klerikalnih krav«, je poudarjal neki liberallec pri shodu neke mlekarske zadruge in ta nepristranost rodi velik blagoslov med člani. Kako pa delajo klerikalci? Pri neki mlekarni (Črni vrh) je bil načelnik liberallec, pri upravi so imeli pa klerikalci večino. Nekaj časa je šlo prav dobro, dokler ni kaplan iz sovražstva do načelnika začel hujskati ljudi zoper mlekarno. — Propadla je zaradi klerikalnega sovražstva. Na drugem kraju ni hotel duhovnik od liberalcev ustanovljene mlekarnice niti blagosloviti. Ali so ti ljudje prijatelji kmeta, kakor se vedno bijejo na svoje prsi? Ali je takšno početje katoliško? Če ni klerikalizem še popolnoma moralčno propadel, naj opusti to napačno načelo. Hujskati, prepir in sovražstvo delati med narodom je silno lahko delo, kaj koristnega za njegov blagor storiti je pa silno težko. Na noge torej! Kdor more kmetu, delavcu ali obrtniku pomagati, naj pomaga iz ljubezni do narodove blaginje, ne pa iz klerikalne špekulacije, da bi se potem bahal: »Vidiš, kako skrbim zate? Jaz sem tvoj prijatelj! Drži z mano, voli z mano! Liberallec je tvoj sovražnik, brezverec, oderuh — boj se ga.«

(Konec.)

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Logaško učiteljsko društvo je zborovalo dne 15. junija v prijaznih Begunjah pri Cerknici: Udeležba je bila častna. Ako se pomisli, da je logaški okraj izjema izmed vseh okrajnih glavarstev v Avstriji glede leže, sega namreč od primorske do hrvaške meje, smemo biti ponosni na število udeležnikov, ki jih je bilo 32. Vseh članov šteje društvo 55. Od ustanovitve društva do letos je bil naš predsednik vrli g. nadučitelj Jož. Benedek iz Planine, ki je letos odložil to častno butaro. Zaradi odpovedi g. predsednika in preselitve g. tajnika Iv. Šege v drugi okraj, se je volil nov odbor. Novi odborniki so g. naduč. Andr. Šest iz Cerknice, g. naduč. Teod. Schuller iz Rakeka, g. naduč. M. Kabaj iz Begunj, g. naduč. Leop. Punčuh iz Gor. Logatca in g. uč. Lud. Dermelj iz Cerknice. Ti so izvolili izmed sebe za predsednika g. Šesta, za tajnika g. Kabaja in za blagajnika g. Punčuha. Stanje blagajnice je povoljno; čistega preostanka je v blagajnici še 91 K 84 h. Delegatom za »Zavezino« zborovanje v Pulju so izvoljeni: gosp. Šeme, gdč. Ursič, gosp. Bajc, gdč. de Toni in gdč. Žele. — Na predlog g. naduč. Žebreta sta bila izvoljena za častna člana g. Jož. Benedek in g. naduč. v pokoju Karel Dermelj. Društveniki so se spominjali tudi prezgodaj umrlega, blagega tovariša in vrlega učitelja pokojnega Piša. Blag mu spomin! — Po končanem vzporodu smo se sešli pri g. Iv. Strgulcu, kjer smo se v prijateljskem krogu zabavali do razhoda. Razume se, da je bilo tu več lepih napitnic na razne društvene člane in prijatelje učiteljstva. Marsikatera pikra beseda je padla tudi na rovaš tistih, ki jim je napredek naroda, šole in gmotno stanje učiteljstva deveta briga.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za laški in celjski okraj priredi v prid »Učiteljskemu konviktu v Ljubljani« koncert. Med učiteljstvom tega društva kroži pola, da se prijavi vsak učitelj-pevec in vsaka učiteljica-pevka kot sodelovalec pri koncertu. Prosimo vljudno, naj ta pola hitreje cirkulira in se kmalu vrne društvu predsedništvu v Celju.

Koncertni odsek.

Ormoško učiteljsko društvo zboruje v četrtek dne 6. julija t. l. ob pol 11. uri pri Sv. Tomažu po naslednem vzporodu: 1. Zapisnik zadnjega zborovanja. 2. Društvena poročila in dopisi. 3. Volitev delegatov za »Zavezino« in »Lehrerbundovo« skupščino. 4. Eventualno podavanje. 5. Predlogi in nasveti. — Društveniki in prijatelji društva se opozarjajo, da se mnogoštevilno udeleže tega sestanka.

Odbor.

Učiteljsko društvo za ptujski okraj priredi v četrtek, dne 6. julija t. l. izlet v Vurberk s sledečim vzporodom: I. Zborovanje ob pol 11. uri dopoldne v tamošnji šoli: a) Zapisnik. b) Društveno poročilo. c) Volitev delegatov za »Zavezo« in za »Lehrerbund«. d) Ogledovanje gradu. e) Nekoliko o vurberški kroniki. Podavatelj gosp. Žiher. f) Naša boljša bodočnost v doglednem času, migljaji. O tej točki govori velik prijatelj učiteljstva. g) Slučajnosti. II. Skupni obed — 1 K 20 h — ob 1 uri popoldne. III. Prosta zabava, petje, godba. — Kdor se hoče udeležiti obeda, naj blagovoli naznaniti šol. vodstvu v Vurberku vsaj do 5. julija t. l. Spoštovane tovarišice, cenjeni tovariši! Učit. društvo je ogledalo v okraju delujočega učiteljstva, torej kolikor mogoče vsi na krov! Naša čast in stanovska dolžnost zahtevata to! Na veselo svidenje v Vurberku.

P. n. podporne in redne člane in druge šolske prijatelje na ta izlet vljudno vabi

J. Kopic,
t. č. predsednik.

Vestnik.

Učiteljski dobrotniki. Učiteljsko društvo za sežanski okraj na račun pokroviteljnine (1. rok) 50 K; gdč. Mara Tavčarjeva, učiteljica na Kopanju, nabrala na učiteljskem sestanku na Škofelji 11 K; g. Ivan Cirk je nabral v veseli družbi v Zužemberku 7.26 K; hospitantje na Vrhpolji pri Vipavi zložili 4.40 K; g. Avgust Bellé, posestnik na Uncu pri Rakeku 4 K; g. Rihard Mihelčič, župan, trgovec in posestnik v Toplicah pri Zagorju ob Savi, 10 K; g. Maks Domicelj, trgovec in posestnik na Rakeku, 10 K; g. Josip Boncelj, trgovec v Železnikih, 5 K; g. J. N. Koceli, trgovec v Škofji Loki, 5 K; gosp. dr. Matej Pretnar, odvetnik v Trstu, 10 K; g. Lovro Sebenikar, posestnik na Uncu, 10 K; g. Vinko Kolšek, c. kr. notar v Šoštanju, 3 K. Živili učiteljski dobrotniki in nasledniki! Bog plati!

Čekovni promet učiteljskega konvikta. (Letnina za l. 1905) G. Josip Zajec, nadučitelj in gdč. Ana Krašovic, učiteljica v Velikem Gabru; g. Fran Waišel, nadučitelj in gdč. Štefanka Klun, učiteljica v Hrušici v Istri.

Kratko veselje. Ni dolgo temu, kar je poročal »Slovenec« z vidno slastjo, da je bil nadučitelj Janko Žirovnik iz Št. Vida pri Ljubljani obsojen na 30 K globe, ker je baje razžalil nekega klerikalnega mizarja. »Slovenec« je napisal o tem članek, dve ali tri kolone, in obdelal tovariša Žirovnika tako, da bi ga več ne povohal niti pes na cesti — ako bi namreč bilo kaj verjeti »Slovenčevim« člankom. K sreči smo izgubili vso vero vanje. Vsak dan smo čakali, da nam dojde žalostno poročilo: Nadučitelja Žirovnika so odrli na mehl! V najboljšem slučaju smo pričakovali, da bo Žirovnik samo odstavljen od službe in da ga bodo klerikalci spravili na beraško palico. Že iz teh naših deloma krvavih, deloma čisto krščanskih domnevanj se da sklepati, koliko je bilo veselje v Izraelu, češ, zasučimo to Žirovnikovo zlodejstvo tako ali tako: Žirovnik je uničen! Toda klerikalci so obračali, dež. sodnija v Ljubljavi je pa obrnila, obrnila tako, da se je klerikalnim masakrerjem pošteno pokadilo pod nos. Dne 10. t. m. jo namreč deželna sodnija popolnoma oprostila nadučit. Žirovnika, in klerikalcem se ni samo pokadilo pod nos, nego jih je tudi tako zaskalelo po dolgih prstih, da niso še do danes napisali niti črkice v »Slovencu«, da bi tako vrnili nadučitelju Žirovniku ugrabljeno čast. »Slovenčevci« imajo o časti čisto posebne nazore.

Kdor išče, najde. Ko so razpravljali v državnem zboru o kongruu, je govoril — kakor pravimo na uvodnem mestu — dr. Tavčar, odgovarjal pa mu je dvorni svetnik uklje. Drugi poslanci pa so tako natančno informovani o kranjskih političnih razmerah, da so šukljeto otežkočili, oziroma čisto onemogočili vsako stvarno polemiko. Poslanci so mu klicali, da je vladni podrepanik, ki prejema za to visoko pokojnino 10.000 K, bivši gimnazijski profesor na Dunaju, pod koalicijo opravitelj sumljivih državnih služb, slovenski agitator, potlej liberalec, sedaj klerikalec. Poslanec Stein mu je zaklical: »Renegat! Der Kerl gehört ja gar nicht herein!« — Šuklje je — molčal. — Glavnemu govorniku za kongruo, dr. Zitniku, so očitali, da je prelomil dano častno besedo v kranjskem deželnem zboru. Tako govori stenografski zapisnik. To navajamo zatorej, ker je treba dobrega poznati prijatelje učiteljstva.

„Po starem načinu.“ V tem članku smo govorili tudi o tovarišu Lapajnetu, učitelju v Cerkljah, ter omenili, da je bil eden »prizadetih staršev«, Martin Teran, zaradi obrekovanja in častikraje obsojen na teden dni poostrenega zapora. Mož se je pritožil na ljubljansko deželno sodišče ter si najel za zagovornika advokata in klerikalnega poslanca dr. Schweitzerja. Ta je ponujal v dokaz resnice nekaj cerkljanskih kmetov in dve cerkljanski učiteljici. Slomškarici, Krušičevo in Bohinjčevu. A vse ni nič izdalo. Deželno sodišče je potrdilo prvosodno razsodbo v polnem obsegu. Dr. Schweitzer je odšel z dolgim nosom, oče Teran pa pojdejo jest ričet. Pri razpravi je povedal dr. Schweitzer, da so vse na drugi inštanci ponujane priče slišale to in ono deloma iz ust cerkljanskega župnika Dolinarja, deloma iz ust

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Logaško učiteljsko društvo je zborovalo dne 15. junija v prijaznih Begunjah pri Cerknici: Udeležba je bila častna. Ako se pomisli, da je logaški okraj izjema izmed vseh okrajnih glavarstev v Avstriji glede leže, sega namreč od primorske do hrvaške meje, smemo biti ponosni na število udeležnikov, ki jih je bilo 32. Vseh članov šteje društvo 55. Od ustanovitve društva do letos je bil naš predsednik vrli g. nadučitelj Jož. Benedek iz Planine, ki je letos odložil to častno butaro. Zaradi odpovedi g. predsednika in preselitve g. tajnika Iv. Šege v drugi okraj, se je volil nov odbor. Novi odborniki so g. naduč. Andr. Šest iz Cerknice, g. naduč. Teod. Schuller iz Rakeka, g. naduč. M. Kabaj iz Begunj, g. naduč. Leop. Punčuh iz Gor. Logatca in g. uč. Lud. Dermelj iz Cerknice. Ti so izvolili izmed sebe za predsednika g. Šesta, za tajnika g. Kabaja in za blagajnika g. Punčuha. Stanje blagajnice je povoljno; čistega preostanka je v blagajnici še 91 K 84 h. Delegatom za »Zavezino« zborovanje v Pulju so izvoljeni: gosp. Šeme, gdč. Ursič, gosp. Bajc, gdč. de Toni in gdč. Žele. — Na predlog g. naduč. Žebreta sta bila izvoljena za častna člana g. Jož. Benedek in g. naduč. v pokoju Karel Dermelj. Društveniki so se spominjali tudi prezgodaj umrlega, blagega tovariša in vrlega učitelja pokojnega Piša. Blag mu spomin! — Po končanem vzporedu smo se sešli pri g. Iv. Strgulcu, kjer smo se v prijateljskem krogu zabavali do razhoda. Razume se, da je bilo tu več lepih napitnic na razne društvene člane in prijatelje učiteljstva. Marsikatera pikra beseda je padla tudi na rovaš tistih, ki jim je napredek naroda, šole in gmotno stanje učiteljstva deveta briga.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za laški in celjski okraj priredi v prid »Učiteljskemu konviktu v Ljubljani« koncert. Med učiteljstvom tega društva kroži pola, da se prijavi vsak učitelj-pevec in vsaka učiteljica-pevka kot sodelovalec pri koncertu. Prosimo vljudno, naj ta pola hitreje cirkulira in se kmalu vrne društvu predsedništvu v Celju.

Koncertni odsek.

Ormoško učiteljsko društvo zboruje v četrtek dne 6. julija t. l. ob pol 11. uri pri Sv. Tomažu po naslednem vzporedu: 1. Zapisnik zadnjega zborovanja. 2. Društvena poročila in dopisi. 3. Volitev delegatov za »Zavezino« in »Lehrerbundovo« skupščino. 4. Eventualno podavanje. 5. Predlogi in nasveti. — Društveniki in prijatelji društva se opozarjajo, da se mnogoštevilno udeleže tega sestanka.

Odbor.

Učiteljsko društvo za ptujski okraj priredi v četrtek, dne 6. julija t. l. izlet v Vurberk s sledečim vzporedom: I. Zborovanje ob pol 11. uri dopoldne v tamošnji šoli: a) Zapisnik. b) Društveno poročilo. c) Volitev delegatov za »Zavezo« in za »Lehrerbund«. d) Ogledovanje gradu. e) Nekoliko o vurberški kroniki. Podavatelj gosp. Žiher. f) Naša boljša bodočnost v doglednem času, migljaji. O tej točki govori velik prijatelj učiteljstva. g) Slučajnosti. II. Skupni obed — 1 K 20 h — ob 1 uri popoldne. III. Prosta zabava, petje, godba. — Kdor se hoče udeležiti obeda, naj blagovoli naznaniti šol. vodstvu v Vurberku vsaj do 5. julija t. l. Spoštovane tovarišice, cenjeni tovariši! Učit. društvo je ogledalo v okraju delujočega učiteljstva, torej kolikor mogoče vsi na krov! Naša čast in stanovska dolžnost zahtevata to! Na veselo svidenje v Vurberku.

P. n. podporne in redne člane in druge šolske prijatelje na ta izlet vljudno vabi

J. Kopic,
t. č. predsednik.

Vestnik.

Učiteljski dobrotniki. Učiteljsko društvo za sežanski okraj na račun pokroviteljnine (1. rok) 50 K; gdč. Mara Tavčarjeva, učiteljica na Kopanju, nabrala na učiteljskem sestanku na Škofelji 11 K; g. Ivan Cirk je nabral v veseli družbi v Zužemberku 7.26 K; hospitantje na Vrhpolji pri Vipavi zložili 4.40 K; g. Avgust Bellé, posestnik na Uncu pri Rakeku 4 K; g. Rihard Mihelčič, župan, trgovec in posestnik v Toplicah pri Zagorju ob Savi, 10 K; g. Maks Domicelj, trgovec in posestnik na Rakeku, 10 K; g. Josip Boncelj, trgovec v Železnikih, 5 K; g. J. N. Koceli, trgovec v Škofji Loki, 5 K; gosp. dr. Matej Pretnar, odvetnik v Trstu, 10 K; g. Lovro Sebenikar, posestnik na Uncu, 10 K; g. Vinko Kolšek, c. kr. notar v Šoštanju, 3 K. Živili učiteljski dobrotniki in nasledniki! Bog plati!

Čekovni promet učiteljskega konvikta. (Letnina za l. 1905) G. Josip Zajec, nadučitelj in gdč. Ana Krašovic, učiteljica v Velikem Gabru; g. Fran Waišel, nadučitelj in gdč. Štefanka Klun, učiteljica v Hrušici v Istri.

Kratko veselje. Ni dolgo temu, kar je poročal »Slovenec« z vidno slastjo, da je bil nadučitelj Janko Žirovnik iz Št. Vida pri Ljubljani obsojen na 30 K globe, ker je baje razžalil nekega klerikalnega mizarja. »Slovenec« je napisal o tem članek, dve ali tri kolone, in obdelal tovariša Žirovnika tako, da bi ga več ne povohal niti pes na cesti — ako bi namreč bilo kaj verjeti »Slovenčevim« člankom. K sreči smo izgubili vso vero vanje. Vsak dan smo čakali, da nam dojde žalostno poročilo: Nadučitelja Žirovnika so odrli na mehl! V najboljšem slučaju smo pričakovali, da bo Žirovnik samo odstavljn od službe in da ga bodo klerikalci spravili na beraško palico. Že iz teh naših deloma krvavih, deloma čisto krščanskih domnevanj se da sklepati, koliko je bilo veselje v Izraelu, češ, zasučimo to Žirovnikovo zlodejstvo tako ali tako: Žirovnik je uničen! Toda klerikalci so obračali, dež. sodnija v Ljubljavi je pa obrnila, obrnila tako, da se je klerikalnim masakrerjem pošteno pokadilo pod nos. Dne 10. t. m. jo namreč deželna sodnija popolnoma oprostila nadučit. Žirovnika, in klerikalcem se ni samo pokadilo pod nos, nego jih je tudi tako zaskalelo po dolgih prstih, da niso še do danes napisali niti črkice v »Slovencu«, da bi tako vrnili nadučitelju Žirovniku ugrabljeno čast. »Slovenčevci« imajo o časti čisto posebne nazore.

Kdor išče, najde. Ko so razpravljali v državnem zboru o kongruu, je govoril — kakor pravimo na uvodnem mestu — dr. Tavčar, odgovarjal pa mu je dvorni svetnik uklje. Drugi poslanci pa so tako natančno informovani o kranjskih političnih razmerah, da so šukljeto otežkočili, oziroma čisto onemogočili vsako stvarno polemiko. Poslanci so mu klicali, da je vladni podrepnik, ki prejema za to visoko pokojnino 10.000 K, bivši gimnazijski profesor na Dunaju, pod koalicijo opravitelj sumljivih državnih služb, slovenski agitator, potlej liberalec, sedaj klerikalec. Poslanec Stein mu je zaklical: »Renegat! Der Kerl gehört ja gar nicht herein!« — Šuklje je — molčal. — Glavnemu govorniku za kongruo, dr. Zitniku, so očitali, da je prelomil dano častno besedo v kranjskem deželnem zboru. Tako govori stenografski zapisnik. To navajamo zatorej, ker je treba dobrega poznati prijatelje učiteljstva.

„Po starem načinu.“ V tem članku smo govorili tudi o tovarišu Lapajnetu, učitelju v Cerkljah, ter omenili, da je bil eden »prizadetih staršev«, Martin Teran, zaradi obrekovanja in častikraje obsojen na teden dni poostrenega zapora. Mož se je pritožil na ljubljansko deželno sodišče ter si najel za zagovornika advokata in klerikalnega poslanca dr. Schweitzerja. Ta je ponujal v dokaz resnice nekaj cerkljanskih kmetov in dve cerkljanski učiteljici. Slomškarici, Krušičevo in Bohinjčevu. A vse ni nič izdalo. Deželno sodišče je potrdilo prvosodno razsodbo v polnem obsegu. Dr. Schweitzer je odšel z dolgim nosom, oče Teran pa pojdejo jest ričet. Pri razpravi je povedal dr. Schweitzer, da so vse na drugi instanci ponujane priče slišale to in ono deloma iz ust cerkljanskega župnika Dolinarja, deloma iz ust

cerkljanskega kaplana Beštra. Vzlic temu se ni vsa ta zadeva iztekla za klerikalce kar nič beštro, tovariš Lapajne je pa dobil lepo in častno zadoščenje. To je vendar čudno, da nimajo klerikalci vkljub vsi veliki pobožnosti pred sodiščem nobene sreče. Seveda molči »Slov.« tudi o tej klerikalni blamaži.

Odprtje žumrovega nagrobnega spomenika v Kranju se vrši, kakor je definitivno sklenil odbor učiteljskega društva za kranjski šolski okraj v svoji zadnji seji sporazumno z odborom »Slovenskega deželnega učiteljskega društva v Ljubljani«, dne 15. julija popoldne ob 1/6. uri. Nagrobni govor govori tovariš g. E. Gangl. Učiteljstvo kranjskega šolskega okraja zapoje pred govorom D. Jenkovo »Molitev« (Pesmarica družbe sv. Mohorja, I. del, št. 40.), po govoru pa Iv. pl. Zajčevu »Nadgrobnico«, seveda s slovenskim besedilom (»Kolo«, sbirka izbranih hrvatsko-slov. muških zborov, št. 119.). V ta namen ima učiteljstvo gori imenovanega okraja na dan uradne skupščine v Trzinu dne 6. julija pevsko vajo, na kar opozarjamo vse gg. učitelje-pence že sedaj. Skupna glavna izkušnja pa je na slavnostni dan točno ob 1/5. uri v ljudski šoli v Kranju. Kdor izmed gg. učiteljev, ki so izven kranjskega okraja, želi pri petju sodelovati, naj se pravočasno zgloši pri društvenem pevodju g. V. Rusu, učitelju v Kranju, da mu ta eventuelno pošlje tudi v to potrebne note.

† **Umrl** je dne 23. t. m. Ivan Matajec, učitelj v Prešerju, star šele 33 let. Vrlemu tovarišu blag spomin!

Nadzornik Dreflak. Štajerski prijatelj nam piše: »Učiteljskemu Tovaršu« se je iz Ljutomeru poročalo o surovem nastopanju nadzornika Dreflaka napram učiteljstvu. Mnogo je moralo trpeti učiteljstvo pod nadzornikom Rannerjem, tastom Dreflaka, a še huje je pod njegovim zetom. Čitali smo v nekem časopisu izraženo željo, naj nam da vlada akademično naobražene nadzornike, ker od teh ni pričakovati takih sirovosti kakor od protežirancev, ljudskošolskih učiteljev. Oporekalo se je pa temu, češ, da akademično naobraženi možje niso vsi zmožni tudi uspešno počevati šestletnih oziroma sedemletnih otrok, da bi vedeli, s kakim trudom se priučijo izgovarjanje prvih pravičnih stavkov, čitanje prve besede itd. Slišal sem od starejših učiteljev o sedanjem dež. šol. nadzorniku Končniku, ki je bil tudi okrajni šolski nadzornik, kako prijazno, človekoljubno je občeval z učitelji pri nadzoru. On ni kazal svoje mogočnosti in vzvišenosti nad učiteljem, ampak bil mu je blag svetovalec; ni mu usiljeval kake metode, marveč je tudi pripoznaval, da še nima izkustva o vsaki stvari v ljudski šoli. Bil je prijazen z učitelji, a ti so ga spoštovali in ljubili. Z ozirom na zgoraj omenjeno oporekanje zaradi imenovanja akademično naobraženih nadzornikov je zahteval neki ugleden učitelj — in to po vsej pravici — da naj se izberejo okrajni šolski nadzorniki izmed inteligentnih, možatih učiteljev, ki ljubijo svoj narod in spoštujejo svoj stan, ki dobro vedo, kaj mora in more učitelj storiti, ki ne bodo samo birokratski priganjači, temveč tudi značajni zagovorniki svojih tovarišev. S tem zahtevanjem se mora vsak zaveden učitelj strinjati, a pogledjmo, ali se ozirajo na te popolnoma opravičene želje? Bivši nadzornik Ranner je bil jako delaven v pisarnici, se briga za stavbe novih šol, a proti učiteljstvu je bil, izvzemši zadnja leta, brezsrčen. Kakor smo zvedeli iz zanesljivih virov, je bil Ranner zastopnik učiteljev v okrajnem šolskem svetu v Laškem trgu, a je dobil od njih nezaupnico. Iz tega je razvidno, da jih ni dobro zastopal, da jim ni bil kot tovariš zagovornik, a karakteristično pa je, da je bil potem imenovan za nadzornika. Pa pustimo ga, izprevidel je vendarle svoje pogrške ter je postal boljši. — A kako in zakaj pa je postal g. Dreflak nadzornik? S čim se je odlikoval? Ali je bil izvrsten šolnik? Ali se je odlikoval kot pisatelj na pedagoškem polju? Niti prvo niti drugo nam ni znano. A kakor povzemamo iz raznih časopisov zadnjih let, ki jih je dal na razpolago piscu teh vrst neki upokojeni tovariš, je vzel Dreflak za ženo hčer g. Rannerja, postal torej njegov zet, in to je že nekaj. Pozneje je poučeval v Rogatcu sinka c. k. okrajnega glavarja Scherrerja ki ga je razžalil v šoli mestni ptujski učitelj in to je gotovo zasluga ter vredno priporočila. Nadalje se je prelevil iz narodnjaka v narodnega

nasprotnika — in to je gotovo g. Linhart upošteval. Kot učiteljski član je bil član narodnega »Zborčka« ter je pulil ljujko iz pšenice in plodil seme v brazdo rodno. (»Slovenski Narod« z dne 2. jan. 1904). Postal je torej nadzornik in kot tak pozabil popolnoma, da so mu bili učitelji kolegi, pozabil je, kake trpini so, kako se morajo mučiti v šoli, boriti se pogostoma z nevednostjo in hudobijo neumnih, a tudi omikanih nasprotnikov šole, kako težko stanje imajo posamezniki v gmotnem oziru, vse to mu je bilo in mu je še znano. On pa ne upošteva tega, se ne briga za to, ampak še tlači s svojo oholostjo učiteljstvo, mu grozi za malenkosti z disciplinarno preiskavo, mu ni blag svetovalec, ampak kot tiran ga hoče potlačiti v prah. Namesto da bi podpiral spoštovanje do učiteljske avtoritete, še podkopava avtoriteto! On smatra sam sebe kot avtoriteto, njega bi morali spoštovati, pred njim trepetati in se plaziti, vse drugo je ničla! On ne pozna blagega opominjanja, ampak samo stroge ukore. — Nervozen je! Nervoznost je bolezen, deloma duševna bolezen, nervozen človek ni normalen in kot tak nesposoben za tako vzvišen poklic. Ako je predsednik konferencije bled od jeze, je izključeno plodonosno posvetovanje med udeleženci. — Sienkiewicz omenja v svojem romanu »Quo vadis«, da je jeza bližnja sorodnica znorelosti. — Nervoznemu, torej nepopolnoma zdravemu človeku ni zaupati, da pravično kvalifikuje podložno mu osebo, — ker se zaradi bolehavosti lahko moti. — O poročanju v sejah okr. šol. sveta, o nadzorovanju, o psovanju šolske mladine i. dr. pa o priliki!

Idrijska c. kr. rudniška ljudska šola. Naši čitatelji se gotovo še spominjajo na članek, ki smo ga priobčili v svojem listu o c. kr. rudniški šoli v Idriji. Tudi smo jim povedali, da je glede te šole in glede plač učiteljstva dne 17. marca t. l. interpeliral poslanec g. dr. Ferjančič v državnem zboru. Danes jim povemo, da je dobre tri mesece potem — t. j. 21. t. m. — odgovoril na to interpelacijo poljedelski minister grof Buquoy, odgovoril — žal — tako, da ne obeta ta odgovor nič dobrega niti za šolo niti za učiteljstvo. Ministrove besede se glase tako kot odgovor trdosrčnega delodajalca, ki neče vkljub do skrajnosti slabemu materialnemu stanju svojega učiteljstva iz bogatega zaklada dati nobenega priboljška. Zdi se nam, da ima ta nepovoljni odgovor svoj izvor vedoma tudi v napačnih informacijah, ki so došle na Dunaj bodisi od te ali one strani. Gospod grof je dejal, da je poljedelsko ministrstvo stala idrijska šola l. 1904 okroglih 50.000 K. Ako bi bilo to res, bi bilo gmotno stališče idrijskega učiteljstva tako, da bi bilo zadovoljno z njim in bi ne bilo v Idriji učitelja, ki kompetira že po par mesecih stran. S 50.000 K se da že nekaj napraviti. Ker pa ostajajo plače učiteljstva leta in leta na isti stopnji, se nam zdi, da niso stroški poljedelskega ministra s prispevki normalnošolskemu zakladu vred enaki navedeni vsoti. In končno — kaj se pozna ta vsota bogatinu, ki mu daje idrijski rudnik vsako leto 1.000.000 K čistega dobička?! Volje in srca ni, zato ni tudi denarja! Gospod minister je mnenja, da trpi učiteljstvo še nadalje lahko pomanjkanje, ker je l. 1903. poročal g. okr. šol. nadzornik: »Das Lehrpersonale dieser Werksschule wirkt unter besseren Verhältnissen als die sonstigen Lehrpersonen des Landes, deshalb kann man an die Lehrkräfte auch größere Anforderungen stellen! Kolikor moremo soditi, je mislil g. nadzornik s temi besedami notranjo upravo šole (učila, učni pripomočki itd.), ki je gotovo z njimi idrijska šola bolje preskrbljena kakor kakšna enorazrednica kje v hribih. Zatorej naj bi bile že opravičene tiste »größere Anforderungen«, a g. ministru bi moralo biti znano, da zahteva večji telesni in duševni napor tudi več čisto navadne in človeške materialne podpore in da ne zadoščajo sama učila, da nima učitelj materialnih skrbi in poželjenja po izboljšanju slabega svojega gmotnega stanja. Zato je treba denarja in nič drugega. Delavec, ki ni pošteno plačan, a ve za skopo bogastvo in brezsrčnost svojih gospodov, se upre in si ne da izsrkati zadnje kaplje krvi. Učiteljstvo pa tudi ni samo zato, da bi služilo in delalo, ampak hoče tudi živeti in imeti kaj od življenja. Upamo, da se bo učiteljstvo že samo pobrigalo, da ne bode opravičenih njegovih želja še nadalje — bagatelizovali.

Pouk o gospodinjstvu v ponavljalni šoli.

Poročala Jerica Zemljanova pri občnem zboru Učiteljskega društva za ljubljansko okolico dne 8. junija 1905.

(Konec.)

Skleda na sredi mize, družina okolo, vsakdo z žlico v roki, a brez krožnika pred seboj. Vsakokrat, kadar zajame, pušča žlica sled za seboj da se mora gabiti človeku, ki vidi to malomarnost. Kaj bi stalo gospodinja, ako bi pogrnila mizo s prtom, dala pred vsakogar krožnik? A čudno se ji zdi, pregosposko, tako ni vajena, in tega tudi ni videla pri sosedih.

(V krajih) kjer imajo šolarske kuhinje, bi bilo potrebno in vse hvale vredno, ako bi dekleta kuhala sama ali vsaj pomagala pri tem.)

Na ta način torej naj se deklice privadijo na večji red in snago v sobi, kuhinji i t. d.

Dobro je, da se semintja učiteljica prepriča, ali je dosegla uspeha pri svojih učenkah. Pogleda naj v to ali ono hišo, saj ni treba tako, kot bi hotela nadzorovati, ne, to bi žalilo gospodinjnin ponos. Oglasi naj se s kakim izgovorom, povpraša po tem ali onem, in marsikatera kočarica si bo štela v čast, da jo poseti učiteljica.

Ako se deklice priuče temu, se navadijo snagi in redu, je že mnogo doseženo, a še daleko ne vse! Gospodinja mora imeti še za sto in sto drugih reči smisla, da se more imenovati vrlo, vzorno. Čiščenje obleke in perila štejejo med najvažnejša ženska opravila. Zato se mora deklica že zarana vaditi, da bo kdaj znala lepo prati, poleg pa varovati perilo vsake škode. Daj jim tudi glede tega nekatera navodila, kako je čistiti perilo in kako ravnati s suhim.

Omenim naj še sadni vrt. Tudi temu je treba več skrbi in pozornosti, zakaj ravno vrt nam lahko donša s sadjem lepe obresti. Vzpodbujaj torej k varčnosti, da ne puste jeseni ležati odpadlega sadja po tleh, kjer gnije, ampak da ga pridno pobirajo zrejejo in posuše. Povej jim, koliko lahko iztržijo za jabolka, hruške, ako znajo tako ravnati z njimi, da se ohranijo do zime.

Vse to in še marsikaj bi se dalo naučiti v ponavljalni šoli. Pri vseh, seveda, ne boš imela uspeha, a pri nekaterih vendar ne bo zaman tvoj trud in tvoja požrtvovalnost.

Najvažnejše vprašanje k zaključku pa je, ali znaš in umeš vse to sama? Ako ne znaš tega sama, potem, seveda, ni govora o gospodinjstvem pouku. Ko izstopi učiteljica iz pripravnice, težko da bi imela kaj pojma o gospodinjstvu, skoro gotovo nič!*) A ko prideš na kmete, si takorekoč primorana, da se poprimeš vsega sama.

Saj se ni treba bati za svojo lepo, nežno ročico, tudi sramovati se ne smeš dela. Ako si torej primorana, da primeš za vsako delo sama, se boš kmalu privadila vsemu in delo ti ne bo več v nadlogo, nasprotno: v zabavo in razvedrilo ti bo. Sezi pridno tudi po knjigah in časnikih, tudi od teh se lahko mnogo naučiš; saj ima naša domača književnost že kaj lepih sestavkov o stvareh, ki sodijo h gospodinjstvi stroki. Omenim naj le knjig, ki jih je izdala »Družba sv. Mohorja« in časnika »Slovenska gospodinja«. Prav dober in poučen list za vsako učiteljico pa je »Domače ognjišče«, ki izhaja v Zagrebu in ki ga izdajajo hrvatske učiteljice.

*) In zakaj ne? Ker se jim zde formalne stopnje važnejše nego pouk v gospodinjstvu. Namesto da bi jih učili za življenje, jih uče zato, da ustrezajo — birokraciji!

Uredn.

Naj bi torej vsaka učiteljica posegla vsaj po enem teh listov! Seveda, od učiteljic pa, ki niso naročene niti na naš stanovski list, na »Učiteljskega Tovariša«, čeprav je dolžnost vsaktere, da ga podpira, pač ne moremo pričakovati, da bi se naročile na druge liste. Ne bodete mi zamerile, drage gospice koleginje, ako moram z bridko resnico na dan, in priznati v sramoto nam vsem, da so tudi v našem okraju učiteljice, ki plačujejo rajše za kak malo ali docela ničvreden senzacionalen roman kakor pa za »Učiteljskega Tovariša« ali »Popotnika«. In ta premala zavednost, premala kolegijalnost in popolna brezbržnost so le v sramoto našemu stanu. Dokler pa ne bomo edini in složni, ne doženemo ničesar, ne uresničijo se nam nikdar naše srčne želje.

Tovarišice, bodimo si dobre koleginje, da, še več, bodimo si prijateljice, svetujmo in pomagajmo druga drugi, bodimo pa složne tudi s tovariši; zakaj moč je edinole v slogi. In vsi — kot celota — pridemo prej in sigurneje do smotra. Pomagajmo si sami! Saj če si ne pomagamo sami, nam drugi tudi ne bodo!

Prošnja.

Odbor »Društva za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani« prosi še enkrat vse gg. tovariše pevce in gđ. tovarišice-pevke, ki bi blagovolili sodelovati pri vrtni veselici 6. septembra ob deželni učiteljski skupščini, da naznanijo ime in glas društvenemu predsedniku Jak. Furlanu, učit. v Ljubljani, Erjavčeva cesta šte. 21. vsaj do 8. jul. t. l.

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Št. 771.

Kranjsko.

Na v trirazrednico razširjeni ljudski šoli v Podzemlju je stalno oziroma začasno popolniti učno mesto.

Prošnje je vlagati do 12. julija t. l.

Prosilci (prosilke), ki še niso stalno nameščeni v kranjski javni službi, morajo z državno zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno fizično sposobnost za službovanje.

C. kr. okrajni šolski svet v Črnomlju, dne 17. junija 1905.

Št. 1194.

Na dvorazredni ljudski šoli v Trnju se razpisuje s tem nadučiteljsko mesto v stalno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje naj se predlagajo semkaj predpisanim potem do dne 9. julija 1905.

Prosilci, kateri v kranjski javni šolski službi še niso stalno nameščeni, morajo z državno zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno telesno sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet Postojni, dne 18. junija 1905.

Št. 822.

Na dvorazredni ljudski šoli v Črnem vrhu se razpisuje temeno učno mesto v stalno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje naj se predlagajo semkaj predpisanim potem do dne 12. julija 1905.

Prosilci, ki v kranjski javni šolski službi še niso stalno nameščeni, morajo z državno zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno telesno sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Logatcu, dne 21. junija 1905.

Št. 1236.

Goriško.

V sežanskem šolskem okraju razpisujem ta-le učiteljska mesta:

1. mesto učitelja-voditelja na enorazrednicah v Kazljah, Kobljeglavi, Mavhinjah, Šempolaju in na Vojšči; 2. učiteljska mesta na petrazrednicah v Komnu in Sežani in na trirazrednicah v Gorjanskem in v Lokvi.

Službeni prejemki so določeni v zakonu od 21. decembra 1901. l. dež. zak. in ukaz št. 44.

Pravilno opremljene prošnje naj se predlože podpisanemu v dobi šestih tednov po oglasu tega razpisa v uradnem časopisu »Osservatore Triestino«.

C. kr. okrajni šolski svet Sežana, dne 13. junija 1905.

Pouk o gospodinjstvu v ponavljalni šoli.

Poročala Jerica Zemljanova pri občnem zboru Učiteljskega društva za ljubljansko okolico dne 8. junija 1905.

(Konec.)

Skleda na sredi mize, družina okolo, vsakdo z žlico v roki, a brez krožnika pred seboj. Vsakokrat, kadar zajame, pušča žlica sled za seboj da se mora gabiti človeku, ki vidi to malomarnost. Kaj bi stalo gospodinja, ako bi pogrnila mizo s prtom, dala pred vsakogar krožnik? A čudno se ji zdi, pregosposko, tako ni vajena, in tega tudi ni videla pri sosedih.

(V krajih) kjer imajo šolarske kuhinje, bi bilo potrebno in vse hvale vredno, ako bi dekleta kuhala sama ali vsaj pomagala pri tem.)

Na ta način torej naj se deklice privadijo na večji red in snago v sobi, kuhinji i t. d.

Dobro je, da se semintja učiteljica prepriča, ali je dosegla uspeha pri svojih učenkah. Pogleda naj v to ali ono hišo, saj ni treba tako, kot bi hotela nadzorovati, ne, to bi žalilo gospodinjnin ponos. Oglasi naj se s kakim izgovorom, povpraša po tem ali onem, in marsikatera kočarica si bo štela v čast, da jo poseti učiteljica.

Ako se deklice priuče temu, se navadijo snagi in redu, je že mnogo doseženo, a še daleko ne vse! Gospodinja mora imeti še za sto in sto drugih reči smisla, da se more imenovati vrlo, vzorno. Čiščenje obleke in perila štejejo med najvažnejša ženska opravila. Zato se mora deklica že zarana vaditi, da bo kdaj znala lepo prati, poleg pa varovati perilo vsake škode. Daj jim tudi glede tega nekatera navodila, kako je čistiti perilo in kako ravnati s suhim.

Omenim naj še sadni vrt. Tudi temu je treba več skrbi in pozornosti, zakaj ravno vrt nam lahko donša s sadjem lepe obresti. Vzpodbujaj torej k varčnosti, da ne puste jeseni ležati odpadlega sadja po tleh, kjer gnije, ampak da ga pridno pobirajo zrejejo in posuše. Povej jim, koliko lahko iztržijo za jabolka, hruške, ako znajo tako ravnati z njimi, da se ohranijo do zime.

Vse to in še marsikaj bi se dalo naučiti v ponavljalni šoli. Pri vseh, seveda, ne boš imela uspeha, a pri nekaterih vendar ne bo zaman tvoj trud in tvoja požrtvovalnost.

Najvažnejše vprašanje k zaključku pa je, ali znaš in umeš vse to sama? Ako ne znaš tega sama, potem, seveda, ni govora o gospodinjstvem pouku. Ko izstopi učiteljica iz pripravnice, težko da bi imela kaj pojma o gospodinjstvu, skoro gotovo nič!*) A ko prideš na kmete, si takorekoč primorana, da se poprimeš vsega sama.

Saj se ni treba bati za svojo lepo, nežno ročico, tudi sramovati se ne smeš dela. Ako si torej primorana, da primeš za vsako delo sama, se boš kmalu privadila vsemu in delo ti ne bo več v nadlogo, nasprotno: v zabavo in razvedrilo ti bo. Sezi pridno tudi po knjigah in časnikih, tudi od teh se lahko mnogo naučiš; saj ima naša domača književnost že kaj lepih sestavkov o stvareh, ki sodijo h gospodinjstvi stroki. Omenim naj le knjig, ki jih je izdala »Družba sv. Mohorja« in časnika »Slovenska gospodinja«. Prav dober in poučen list za vsako učiteljico pa je »Domače ognjišče«, ki izhaja v Zagrebu in ki ga izdajajo hrvatske učiteljice.

*) In zakaj ne? Ker se jim zde formalne stopnje važnejše nego pouk v gospodinjstvu. Namesto da bi jih učili za življenje, jih uče zato, da ustrezajo — birokraciji!

Uredn.

Naj bi torej vsaka učiteljica posegla vsaj po enem teh listov! Seveda, od učiteljic pa, ki niso naročene niti na naš stanovski list, na »Učiteljskega Tovariša«, čeprav je dolžnost vsaktere, da ga podpira, pač ne moremo pričakovati, da bi se naročile na druge liste. Ne bodete mi zamerile, drage gospice koleginje, ako moram z bridko resnico na dan, in priznati v sramoto nam vsem, da so tudi v našem okraju učiteljice, ki plačujejo rajše za kak malo ali docela ničvreden senzacionalen roman kakor pa za »Učiteljskega Tovariša« ali »Popotnika«. In ta premala zavednost, premala kolegijalnost in popolna brezbržnost so le v sramoto našemu stanu. Dokler pa ne bomo edini in složni, ne doženemo ničesar, ne uresničijo se nam nikdar naše srčne želje.

Tovarišice, bodimo si dobre koleginje, da, še več, bodimo si prijateljice, svetujmo in pomagajmo druga drugi, bodimo pa složne tudi s tovariši; zakaj moč je edinole v slogi. In vsi — kot celota — pridemo prej in sigurneje do smotra. Pomagajmo si sami! Saj če si ne pomagamo sami, nam drugi tudi ne bodo!

Prošnja.

Odbor »Društva za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani« prosi še enkrat vse gg. tovariše pevce in gdč. tovarišice-pevke, ki bi blagovolili sodelovati pri vrtni veselici 6. septembra ob deželni učiteljski skupščini, da naznanijo ime in glas društvenemu predsedniku Jak. Furlanu, učit. v Ljubljani, Erjavčeva cesta šte. 21. vsaj do 8. jul. t. l.

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Št. 771.

Kranjsko.

Na v trirazrednico razširjeni ljudski šoli v Podzemlju je stalno oziroma začasno popolniti učno mesto.

Prošnje je vlagati do 12. julija t. l.

Prosilci (prosilke), ki še niso stalno nameščeni v kranjski javni službi, morajo z državno zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno fizično sposobnost za službovanje.

C. kr. okrajni šolski svet v Črnomlju, dne 17. junija 1905.

Št. 1194.

Na dvorazredni ljudski šoli v Trnju se razpisuje s tem nadučiteljsko mesto v stalno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje naj se predlagajo semkaj predpisanim potem do dne 9. julija 1905.

Prosilci, kateri v kranjski javni šolski službi še niso stalno nameščeni, morajo z državno zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno telesno sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet Postojni, dne 18. junija 1905.

Št. 822.

Na dvorazredni ljudski šoli v Črnem vrhu se razpisuje temeno učno mesto v stalno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje naj se predlagajo semkaj predpisanim potem do dne 12. julija 1905.

Prosilci, ki v kranjski javni šolski službi še niso stalno nameščeni, morajo z državno zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno telesno sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Logatcu, dne 21. junija 1905.

Št. 1236.

Goriško.

V sežanskem šolskem okraju razpisujem ta-le učiteljska mesta:

1. mesto učitelja-voditelja na enorazrednicah v Kazljah, Kobljeglavi, Mavhinjah, Šempolaju in na Vojščici;

2. učiteljska mesta na petrazrednicah v Komnu in Sežani in na trirazrednicah v Gorjanskem in v Lokvi.

Službeni prejemki so določeni v zakonu od 21. decembra 1901. l. dež. zak. in ukaz št. 44.

Pravilno opremljene prošnje naj se predlože podpisanemu v dobi šestih tednov po oglasu tega razpisa v uradnem časopisu »Osservatore Triestino«.

C. kr. okrajni šolski svet Sežana, dne 13. junija 1905.